

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

red. en sekr. h. pootlaan 242, alkmaar

adm.: merelhoven 273, capelle a.d. ijssel

H. SMIT — BARENDRECHT

Wat dichtbij lijkt is ver weg!

„Immers,
hoe zullen wij,
die der zonde gestorven zijn,
daarin nog leven?“
(Rom. 6 : 2).

Esau

Naar de smaak en het oordeel van deze wereld is Esau een nuchter man. Want hij deed altijd wat voor de hand lag en hij koos wat vlak voor zijn neus stond. Voor de jacht zal hij lange tochten hebben gemaakt, maar voor het overige maakte hij geen omwegen. Het gerecht dat Jacob had gekookt stond daar voor het grijpen (Gen. 25 : 29 evv.). Het was veel „werkelijker“ en veel dichterbij dan de toekomstige erfenis. En daarom nam Esau het ook. Daarom kóós hij die schotel. Esau kreeg zijn in een Hethietische vrouw. En ook nog in een tweede (Gen. 26 : 34). Dus nam hij die vrouwen. Niet die vreemde omweg van Izak (Gen. 24 : 3 evv.) en later van Jacob (Gen. 27 : 46). Inderdaad, Esau koos altijd wat voor de hand lag! We weten, dat dat zondig was. Maar wat was die zonde ook steeds weer dichtbij! Wat lag die zonde voor de hand! En als we het zo zeggen, dan gaat het al gauw op een verontschuldiging lijken. Dan krijgt Esau en dan krijgt de afvallige in het algemeen iets ziels over zich. Licht de zonde niet al te zeer voor de hand? Maar in Hebr. 12 : 16 wordt Esau geen moment als een zielig mens geschilderd. Ook wordt daar niet gezegd, dat de zonde nu eenmaal zo voor de hand lag. Neen, hij wordt daar een hoereerder genoemd, een onverschillig mens. En daarmee wordt bedoeld, dat Esau de band met de HERE gebroken heeft en dat hij voor andere goden

heeft gekozen, ook al gaf hij die goden misschien niet eens namen. Daarmee wordt ook bedoeld dat het grote verlossingswerk, dat de HERE met Abraham en zijn geslacht begonnen was, hem helemaal niets zei en dat hij daar als het ware met zijn lompe voeten overheen stampte. Als je daar over nadenkt, dan komt er iets vreemds voor de dag. De bijbel vindt blijkbaar die zonde helemaal niet zo voor de hand liggend en helemaal niet zo dichtbij! Toen Esau Jacob's gerecht „zomaar“ koos, toen maakte hij in feite een geweldige en een verschrikkelijke reis. Hij strepte het goede werk van de HERE helemaal door. Hij annuleerde Gods belofte. En dat wil toch eigenlijk zeggen, dat hij helemaal terugreisde naar Ur, waar de vaderen andere goden hadden gediend (Joz. 24 : 2) en dat hij in de tijd terugging naar de dagen vóór Abraham's roeping. Zeker, de zonde lijkt wel voor de hand te liggen. Zij brengt om zo te zeggen haar eigen blindheid met zich mee. Ze ligt „vlak voor onze neus“. Maar de werkelijkheid is, dat ze zo ver weg ligt als Ur der Chaldeeën! En dat ze van een andere tijd is, al lijkt ze even modern als wijzelf. Ze is van vóór Abraham. Ze is van vóór de komst van het evangelie van Christus (Rom. 6 : 20 evv.)! Ik zei het al... de zonde brengt haar eigen blindheid mee. En die veroorzaakt de kortsluiting. Je doet het „zomaar“. Je merkt niets van die lange reis en je voelt de afstand niet!

Romeinse christenen

Blindheid en kortsluiting. En daarvoor de „charme“ van het voor de hand liggende! Ja, dat zit altijd in de zonde opgesloten. Die infiltratie van onze geest komt er altijd in mee. Dat was zo in Esau's dagen. Dat was ook zo in de tijd van de brief aan de Romeinen. Toen waren er bovendien nog wargeesten, die dat voor de hand liggende van de zonde „geestelijk“ gingen funderen! „Mogen wij bij de zonde blijven, opdat de genade toeneeme?“ ... een vraag die zij met „Ja“ beantwoordden (Rom. 6 : 1)! Daar gaat Paulus scherp tegenin. En daarbij gebruikt hij die diepe en wonderlijke woorden: „... wij, die voor de zonde gestorven zijn...“.

Wat bedoelt de apostel daarmee? We kunnen daar maar kort op ingaan.

In dit gedeelte komt de doop voor als een „begravenis met Christus“ (3). Het gaat hier om de gemeenschap van Christus' dood, zoals het Doopsformulier zegt. De Here Jezus is voor ons tot zonde gemaakt. De last van onze zonde droeg Hij en onze zonde trok het oordeel van God over Hem heen! Maar in zijn sterven heeft Hij het volbracht. En dat betekent ook, dat hij in het voltooiën van zijn offergang Zichzelf van onze zondelast mocht bevrijden. Stervend kwam Hij buiten het bereik van de greep van onze zonde! En nu betekent de Doop, zo zegt Paulus, dat wij ons in en met Christus ook zelf bevrijd mogen weten. In Hem zijn wij aan het machtsbereik van de zonde onttrokken. In en met Christus. Niet in onszelf en niet door de kracht van onze eigen vroomheid. In Hem alleen! En dat is dan ook de taal en de spraak van die onderdompeling in het water.

Maar dan wordt de zonde, die wij toch nog doen, een benauwend en beklemmend raadsel! Dan is het voor de hand liggende van de zonde geheel doorbroken! En toch... blindheid en kortsluiting! Telkens weer krijgt de zonde de charme van het voor de hand liggende! Maar dat is dan ook een grote leugen. Wie zich overgeeft aan het kwaad, dat „vlak voor zijn neus“ ligt te wachten en te lokken, die maakt in werkelijkheid een lange en een verschrikkelijke reis. Wat hij „zomaar“ doet, dat komt neer op een vergeten en een negeren van de gemeenschap met Christus in zijn dood. Het komt neer op een opzijwerpen van het offer van de Here Jezus en van Gods hele werk in Hem. Het is een vreselijke reis, terug in de tijd. Naar de wereld van vóór het evangelie. Naar een wereld, waarin het kruis van Golgotha niet staat en geen spraak heeft. Het is die oude reis van Esau, maar dan nog verder en nog dieper. Omdat Gods genadewerk vervuld is, daarom gaan wij veel verder dan die oude zondaar. En onze reis is nog verschrikkelijker! Dat moesten die Romeinse christenen weer goed weten! Je maakt „zomaar“ die vreselijke tocht. Door de verblindende en de kortsluiting lijkt het dichtbij. Je merkt dan niets van

die lange reis. En de afstand voel je niet! Maar... wat is het ver!

Wij

We zouden, geloof ik, mogen zeggen, dat de HERE in zijn Woord juist altijd bezig is de blindheid en de kortsluiting op te heffen. Daarmee neemt hij de zonde de charme van het voor de hand liggende af en daarmee ontnemt hij ons het aureooltje van onschuld en onnozelheid. Het moet voor ons en voor al Gods kinderen vaststaan, dat wij voor de zonde gestorven zijn! In en met Christus. Het moet voor ons vaststaan, dat de tocht naar het kwade, dat zomaar „vlak voor mijn neus“ heel fraai ligt te glinsteren, in werkelijkheid zo lang en zo vreselijk is. Het is een lange weg! Een weg helemaal naar een wereld, waarin het kruis niet staat en niet spreekt. De HERE leert ons tegen die reis op te zien als tegen een berg. Als tegen een berg die wij zonder zijn hulp en tegen Hem in zouden moeten bestijgen. Een afschuwelijke omkering van Psalm 121! Hier behoren we dan ook géén moed te vatten. Van deze reis behoren we af te zien. Voordat we op weg gaan behoren we te bezwijken! Te bezwijken aan Gods liefde in Christus Jezus onze Here! Wat dichtbij lijkt is oneindig ver weg. Als we het maar onthouden!

IN DIT NUMMER

Pagina

- 237 Ds H. Smit,
Wat dichtbij lijkt is ver weg!
- 238 Ds E. R. Postma,
Avondmaalsviering
- 239 Prof. dr J. G. Knol,
De strijd tegen het marxisme
- 240 D. W. L. Millo,
Zonen van het zelfde Huis
- 241 H. Langerak,
Het gedeelde hart
- 242 Prof. C. Veenhof,
Persschouw

E. R. POSTMA — EINDHOVEN

AVONDMAALSVIERING

★ Nieuwe vragen

Er blijven nog steeds vragen naar de zin en betekenis van het deelnemen aan de avondmaalsviering. En die vragen komen heus niet alleen van de kant van belijdeniscatechisanten. Ook ouderen kunnen je in alle argeloosheid de vraag voorleggen: moet ik nu iets speciaals, iets eigen-aardigs voelen, beleven?

Gelukkig dat zulke vragen gesteld worden! Het betekent immers dat men niet uit gewoonte of bijgelovigheid maar meeloopt naar de tafel.

Intussen blijken er vragen te blijven ondanks de uitgebreide uitleg in ons lange avondmaalsformulier. Blijkbaar komt het avondmaal anders op ons af of komen er nieuwe vragen op. De vanzelfsprekendheid waarmee we vroeger allerlei dingen aanvaardden, is verleden tijd. Het is m.i. geen verlies dat steeds meer vragen gesteld worden naar de zin van allerlei kerkelijke gebruiken en handelingen.

Voor sterk traditioneel ingestelde mensen kan dat irritant zijn. Zij krijgen een gevoel van onzekerheid en ervaren de vragen zelf al als een mogelijk gevaar. De angst van het „waar blijven we zo?” speelt een grote rol. Speelde trouwens m.i. ook een grote rol in het jongste kerkelijk verleden. Toch is en blijft angst een slechte raadgeefster. En een kerk die geen indringende vragen gedooft, is minder zeker dan zij lijkt. Zij moet de geloofskracht bezitten in alle rust nieuwe vragen onder ogen te zien, om daarna even rustig een weloverwogen antwoord te zoeken.

★ Oude antwoorden

Toen onze geloofsbelijdenis en de Heid. Catechismus werden opgesteld, stond men — in tijd gemeten — nog zeer dicht bij de R.K. Kerk en leer. In deze geschriften circelen de vragen dan ook rond het probleem van de aanwezigheid van Christus in, met en bij het sacrament. Termen als trans- en consubstantiatie (voor velen nog oude catechismus-stof) verraden, dat niet alleen het r.k. standpunt aan de orde kwam. Ook de verschillen tussen luthers en calvinisten circelen rond het zelfde probleem. Dat heeft, via de catechisaties, de aandacht misschien wat afgeleid van andere vragen. Al blijft enige kennis van deze zaken nuttig met het oog op de officiële r.k. leer. Het oude avondmaalsformulier

Kerkelijk Leven

verraadt al een enigszins andere aanpak. Het dateert wel uit dezelfde tijd: Datheen nam het over uit de kerkenorde van de Paltz, waar Olevianus het had opgesteld met behulp o.a. van wat Calvin en Micron hadden geformuleerd. Maar de bedoeling van het formulier is meer onderricht van de gemeente, bijna in preekvorm. Vergeet niet dat de toenmalige gemeenten nauwelijks bijbelkennis bezaten. Bovendien was het afgestemd op de nogal ruige levenswijze uit die tijd. Ook in dit opzicht is het formulier niet zonder meer overbodig geworden. Anderszijds: via catechisatie, catechismuspreken, ev. voorbereidingspreken is de doorsnee gemeente van nu toch echt wel wat verder dan in de dagen van Datheen.

★ „Gedenken”

Van de vragen rond „dit is mijn lichaam... mijn bloed” zijn we nu eerder terechtgekomen bij vragen rond het totaal van de avondmaalsviering. Wat moet je je bijv. voorstellen bij de gebruikelijke formulering „gedenkt en gelooft...” Het antwoord lijkt simpel: dat het lichaam van onze Here Jezus Christus verboden is tot een verzoening van al onze zonden.

Akkoord — maar wat houdt dat „gedenken” nu in? Wat bedoelde Christus met de woorden: doet dat tot mijn gedachtenis?

Over het geheel genomen verloopt een avondmaalsviering stil, zwijzaam, plechtig, bijna somber. De woorden zonde en dood lijken te overheersen en de mineur-stemming te bevorderen.

Maar neem nu eens zo'n schaal met brood, zo'n beker wijn. Wat suggereert dat? Eten en drinken? In zekere zin wel (in Deut. 29 : 6 accentueren het ontbreken van brood en wijn dan ook een heel uitzonderlijke situatie). In heel pure taal wordt daarover gesproken in Ps. 104 : ... wijn, die het hart des mensen verheugt, het aangezicht doende glanzen van olie; ja, brood, dat het hart des mensen versterkt (vs. 15).

Het hart des mensen versterken en verheugen — dat is meer dan „domweg” praten over eten en

Pastorale notities

Zet nooit uw hart op geld of goed

Sparen op zichzelf gezien is nog geen deugd.

Moeten we dan niet sparen? Mogen we dan niet sparen?

Och ja, natuurlijk wel. Maar er zijn gevaren aan verbonden.

We beginnen met zuinigheid, bang om dankbaar te genieten van wat de Here ons in zijn mildheid geeft. We gaan ons dingen ontfangen: geoorloofde dingen, maar we menen er buiten te kunnen. We worden wat schriel in het géven. En zo houden we wat geld over en komen tot sparen, iets op zij leggen.

Dat gespaarde geld krijgt zijn bekoring. Het sommetje groeit. We krijgen een kapitaaltje en dat wordt ons bezit, ons achterdeurtje, onze veiligheid. We durven er niet meer aan te komen. En voor we het weten krijgt de geldbegerigheid ons te pakken. Het gespaarde, het kapitaal moet kapitaal blijven. We bezitten het voor onszelf en het mag de anderen niet ten goede komen.

Ieder in het leven moet toch voor zijn eigen zaken zorgen?

We zien armen en noodduftigen

om ons heen. We horen of lezen van mensen die het moeilijk hebben. Ze zouden met een deel van ons goed geholpen kunnen worden, maar ons kapitaaltje mag niet aangetast.

We hebben het goed der wereld.

We zien het als een vrucht van zorgzaam en verstandig beheer.

Maar onderwijl houden we ons hart gesloten voor de noden en behoeften om ons heen.

We zijn wel in de gelegenheid om de dienst des Heren en de belangen van Gods koninkrijk royaal te steunen. Ook hulp te verlenen aan allerlei charitatieve instellingen. Maar ach, de geldbegerigheid is ons ongemerkt tot een tweede natuur geworden. En zo houden we meer in dan recht is.

Bovendien rekenen we er maar weinig of in het geheel niet mee, dat ook de Here alles weet en ziet. Ons bezit en vermogen kan voor de mensen een geheim blijven. Ook al omdat de meeste mensen altijd wat geheimzinnig doen als het over zaken gaat, die hun inkomen en portemonnaie betreffen. We menen: dat gaat een ander niet zo aan.

Maar voor God bestaan geen gesloten kluisen en bankgeheimen. Wij maken onszelf wijs: zuinigheid is zorgzaamheid. Maar de Here ziet hoevele van zijn kinderen onbewust in de strikken van de Mammon zijn vastgeraakt.

B. Telder, Bilthoven

drinken. Er zit iets feestelijks in. Iets dat we kunnen naproeven, als we denken aan het tweede wittebrood dat na de hongerwinter van '44-'45 „uit de hemel” kwam vallen. Dan weet je pas hoe brood smaakt en versta je het „honger en dorsten naar de gerechtigheid”. Die gerechtigheid raakt immers het hele wereldbeeld, en niet alleen mijn persoonlijke (geluk)zaligheid. Dit overigens tussen haakjes!

★ Voorproefje

Goed, er is een schaal met brood, een beker met wijn. En de tafel staat gedekt. Maar is dat voldoende voor een hele gemeente? Kinderen nemen scherp waar: als je het dáár mee doen moet, mag je thuis eerst wel goed eten... En zenden te voeden met vijf broden en twee vissen!

Jezus is er echt niet meer om dui-Precies: aan de avondmaalstafel is en blijft het mondesmaat! Daarvoor is het avondmaal dan ook niet meer dan een sacrament, een teken en zegel.

Maar het is — óók — een voor-schot, een voorproefje. Wij worden immers genodigd op het feest. Zoals het paasfeest werd omgezet in de avondmaalsviering — en dat is geen transponeren van majeur in mineur! Luister maar naar Paulus:

ook ons Paaslam is geslacht — laten wij derhalve feestvieren... (1 Cor. 5 : 7, 8).

Daar is ook alle reden toe. Al bij de sluiting van het oude verbond richtte God een feestmaal, een diner aan voor een vertegenwoordiging van zijn volk. Als in een oosters paleis, met een verhoogde troonzaal, de vloer ingelegd met edelstenen, is Israëls Koning zelf aanwezig: zij aanschouwden God en aten en dronken (Ex. 24 : 9-11). Niet voor niets roept Jezus dat oude verbond in herinnering, wanneer Hij de beker der dankzegging hoogheft: ... het nieuwe verbond, in Mijn bloed! En nu geen selectie meer bij het feest: ... drinkt allen daaruit!

★ Feest vieren !

De avondmaalsviering is over het algemeen niet alleen sober maar ook somber. Het feestelijke karakter is verloren gegaan. Ten onrechte. De Joden vier(d)en hun pascha als een feest. Het is een van de drie grote feesten. Dat het lam eens en voorgoed vervangen is door het Lam, is niet alleen een zaak van diepe ernst maar van grote vreugde. Het „eens en voor altijd” dient dan ook bij onze avondmaalsviering „heilshistorisch” te worden verwerkt. Te-

recht leidt het oude formulier de maaltijd in met: — laat ons onze harten opwaarts in de hemel verheffen, waar Jezus Christus is, onze Voorspraak...

In het korte formulier van de Chr. Ger. Kerken wordt daarbij aangesloten. Zie maar: „met groot verlangen mogen wij samen uitzien naar de wederkomst van onze Heiland, Die ons genodigd heeft tot het bruiloftsmaal van het Lam. Dan zal Hij met ons de vrucht van de wijnstok nieuw drinken in het Koninkrijk van Zijn Vader.” Deze aansluiting aan Jezus' eigen

woorden (Mt. 26 : 29) is volkomen terecht. Het *gedenken* van de dood des Heren is veel meer dan alleen maar achterom zien: het is evenzeer vooruitzien.

Tet aanvulling: je geboortedag, je trouwdag gedenken is je verjaardagsfeest, je zoveel-jarig huwelijksfeest vieren. Zou iemand op zijn verjaardag alleen maar terugdenken aan de dag van zijn geboorte? Er wordt feest gevierd. Wij „vieren” het avondmaal. Maar zo so(m)ber, dat we niet anders dan zwiëgend en plechtig en nietsziend voor ons uit staren.

Waarom die angstige stilte niet doorbreken (het is mij overkomen!) met een vriendelijk „goede morgen”?

Waarom niet, tijdens de maaltijd, een vrolijk lied gezongen door de gemeente? In de oude formulering heet het: „terwijl men communiceert zal men stichtelijk (dat sluit vrolijk niet uit!) zingen of sommige kapitelen lezen, ter gedachtenis des lijdens van Christus dienende, als Jes. 53... of diergelijke”.

Waarom niet over het nieuwe Jeruzalem (Op. 21, 22) of „het feest-

maal van vette spijzen” voor alle volkeren (Jes. 25 : 6 v.v.)?

„Avondmaal vieren” is óók vooruitzien. Zelfs als „de verloren zoon” thuiskomt, wordt het gemeste kalf geslacht, en is het oordeel van zijn Vader: ... wij moesten feestvieren en vrolijk zijn (Luc. 15 : 32). Juist de gemeente van Christus kan terecht „eten, drinken en vrolijk zijn”. Het avondmaal is ook in dezen een voorproefje van het grote feest, de koninklijke bruiloft (Mt. 22)!

J. G. KNOL — KATWIJK

De strijd tegen het Marxisme

1. In de strijd die in orthodox-christelijke kringen tegen het marxisme wordt gevoerd schenkt men nogal aandacht aan het atheïsme van het marxisme en aan de geestelijke onderdrukking van de bijbelgetrouwe gelovigen in de communistische landen met name achter het ijzeren gordijn. Hoewel het terecht is dat men in het marxisme zoals dat door Marx is geformuleerd, een Gode vijandige levens- en wereldbeschouwing constateert, moet toch duidelijk worden gesteld, dat de strijd tegen het marxisme niet geheel opgaat in het verzet tegen het atheïsme. Of anders gezegd: de kerk die niets meer weet dan het atheïsme van het marxisme blijft beneden de maat van de Woordverkundiging.

Want net als Marx niet heeft volstaan met negatie van God maar daartegenover aan de verdrukte mensheid het marxistisch evangelie van de bevrijde mens heeft gepredikt, zo zal ook de kerk niet kunnen blijven staan bij het afwijzen van 't marxisme vanwege het atheïsme, maar zal de kerk moeten aangeven in hoeverre het bevrijdend evangelie van Christus normen ontwikkelt voor de verhoudingen in de samenleving.

In het onderstaande wil ik enkele opmerkingen maken inzake de fundamentele uitdaging die het marxisme vandaag de dag betekent voor de geloofwaardigheid van de Kerk waarvan het Woord is toevertrouwd. Daarbij gaat het uiteindelijk niet om de geloofwaardigheid van de mensen van de kerk, maar om de geloofwaardigheid van Christus die Zijn bevrijdend evangelie zelf heeft gepredikt en die door de hedendaagse vertolking van Zijn boodschap niet beschaamd gemaakt wil worden.

2. Wie kennis neemt van de geschriften van Marx komt regelmatig scherpe aanvallen tegen ten aanzien van de godsdienst, de kerk en de bijbel. Het is aan geen twijfel onderhevig dat het marxisme zoals Marx dit bedoeld heeft atheïstisch is. Op zich zelf genomen heeft het marxisme niet het monopolie van het atheïsme. Vooral in het wetenschappelijk bedrijf is het atheïsme wijd verbreid. In het

geval van Marx is het duidelijk dat hij een strijd voert tegen de godsdienst zoals hij die in zijn tijd waarnam en dat hij deze strijd openlijk wenst te voeren.

Dit in onderscheid met vele andere wijsgerige stelsels die misschien in naam nog wel zo iets als een God erkennen, maar evenals Marx van mening zijn dat er in het denken en handelen van de mens voor God geen plaats is. Aan een Marxist in de traditionele betekenis is het atheïsme duidelijk te onderkennen, omdat hij met God wil afrekenen. Maar hoeveel moderne niet-marxistische denkers zijn er niet die het geneeens de moeite waard vinden om met God af te rekenen. De tragiek van de strijd tegen het marxistisch atheïsme is vaak dat men wel oog heeft voor de brute aanvallen van het marxisme op de godsdienst, maar geen zicht heeft op een atheïsme dat leeft uit een volkomen negatie van God.

Volgens Marx kan er geen God zijn omdat slechts de zintuigelijke werkelijkheid bestaat. Daarom is zijn strijd gericht tegen een door onderdrukkers gemaakte God. Een strijd tegen de kerk die in de eredienst aan deze gemaakte God steun verleent aan de bezittende klasse. De bezittende klasse die hierdoor wordt gekenmerkt dat men arbeiders in dienst heeft om steeds maar rijker te worden. De strijd van Marx tegen de godsdienst is primair een strijd tegen de maatschappelijke ordening die de godsdienst heeft uitgevonden om de mensen te verhinderen waarlijk vrij te zijn. De strijd tegen God is een strijd voor de vrijmaking van de mens uit de banden van de maatschappelijke ordening die op het privaatsbezit is gebaseerd.

Maar ook hier heeft Marx niet het monopolie. Ook in andere wijsgerige stelsels gaat het vaak om het vrijmaken van de mens van een godsdienstig bewustzijn. Het rationalisme, het positivisme of het pragmatisme is niet minder gevaarlijk als het gaat om de vrijheidsstrijd van de mens.

Het zou de christelijke strijd tegen het marxisme verdiepen indien wij steeds meer oog kregen voor het gemeenschappelijke in die stelsels die hun uitgangspunt in de mens zelf vinden. Wij zullen dan beangst worden voor steun van de kant van niet-bijbelse gedachtenwerelden in de strijd tegen het marxisme.

3. De strijd tegen het marxisme is niet afgelopen met het constateren van het atheïstisch uitgangspunt. De strijd vraagt een kritisch zelfonderzoek in deze zin dat men zich voortdurend afvraagt in welke mate het marxisme niettegenstaande het atheïstisch uitgangspunt fundamentele relaties op het spoor is gekomen. In welke mate het marxisme inzicht geeft in de ontwikkeling van de samenleving en in

welke mate dit stelsel gangbare opvattingen heeft ontmaskerd.

Indien er in „economische” kringen verzet wordt aangetekend tegen het marxisme dan komt dit verzet uit verschillende bronnen voort. Er is het verzet op basis van een wetenschapsideaal dat afwijkt van het marxistisch ideaal. In de gangbare economische wetenschap staat de relatie tussen het waarderend economisch subject en het te waarderen object centraal. Het economisch subject is een gedachtenconstructie zonder historie en zonder sociale betrekkingen. Er is sprake van een economisch subject zonder een historisch verleden en dat geen weet heeft van zijn sociaal-zijn. Dit subject is voorwerp van wetenschappelijke analyse. Deze analyse staat tegenover een marxistische analyse van het maatschappelijk gebeuren. Het marxisme ziet achter de relatie tussen mens en goed de fundamentele relatie tussen mensen. En deze mensen hebben een historie en zijn slechts te zien als onderdeel van een klasse. Het klasse-zijn is bepalend voor het mens-zijn in de kapitalistische maatschappij. Daarom is het marxisme ook een theorie voor de kapitalistische samenleving met als klassen die van arbeiders en van kapitalisten.

Daarnaast en daar zeer eng mee verbonden is het verzet tegen het marxisme omdat dit stelsel belangen en verworven posities ter discussie stelt. Men bestrijdt dan niet het marxisme omdat er sprake is van atheïsme (want dat zal het groot-kapitaal een zorg zijn) of omdat er sprake is van een ander object van wetenschap. Maar men verzet zich tegen het marxisme vanwege de aanval op het eigen belang. Men wenst zich niet beroofd te zien van aardse geborgenheden.

Wil er van christelijke zijde effectief worden gestreden tegen het marxisme dan moet men eerst klaar komen met deze bronnen van verzet. Gaat men immers in deze lijn de strijd voeren, dan heeft de christelijke strijd geen toekomst omdat men „de duivel met de duivel” wil uitwerpen. Maar er komen dan zeven duivels terug.

4. Een vraag die steeds weer wordt gesteld in de dialoog tussen christendom en marxisme is of men als marxist ook atheïst moet zijn? Is er op één of andere wijze niet de mogelijkheid om als christen marxist te kunnen zijn? Het lijkt voor de hand te liggen om te stellen dat een christen onmogelijk een marxist kan zijn en dat een marxist eerst het marxisme moet afwerpen om christen te kunnen worden. Ik ben er echter niet van overtuigd of deze

ZONEN VAN HET ZELFDE HUIS

Het was in een lief dorpje — onder de barse Berg Cruachan, waar de rivier Orchy uitmondt in Loch Awe — dat wij in onze caravan rustig de zondag afwachtten. Het was vorig jaar. In een nabijgelegen boerderij had een andere Nederlandse familie onderdak gevonden: goede vrienden, fijn in de omgang, niet zo piep meer. Hij had vlak te voren een erg naar ziektebeeld vertoond en zij zag er pips en bezorgd uit. Niettemin gaf de dokter hem vrijheid om te doen wat hij wilde. Hij was daar blij mee — zij zag het vreugdeloos aan, want had er geen vertrouwen in.

Toen het zondag werd vroeg hij, wat we ervan dachten te maken. We zeiden: eerst naar de kerk, dat zijn we zo gewoon; daarna staan we voor elk goed voorstel open.

— Naar de kerk? vroeg hij nadenkend, en dat zijn jullie gewoon te doen?

— Zo zijn we, was het antwoord; en jij?

— Ik ga hoogst zelden naar een kerk, bekende hij. Maar zou ik misschien voor dit maal met jullie mee mogen gaan?

— Het is vandaag avondmaalsviering, zeiden we weinig tactisch; je zult wel geen preek horen.

— Maar ik ga toch graag mee, besloot hij, als jullie het niet kwalijk neemt wanneer ik in slaap zou vallen.

Achteraf schamen we ons voor ons aandeel in dit gesprek. We speelden de potentiële christen, die naar de wet van meden en perzen naar de kerk gaat, waar ook ter wereld. En we lieten hem de rol van de potentiële heiden spelen, die eigenlijk in het evangelisatielokaal thuis hoort. We stonden zijn zaligheid mooi even in de weg.

—o—

In het kerkportaal werden we begroet door de predikant en een paar ouderlingen. We vroegen toegang tot het avondmaal, meteen ook voor onze Nederlandse vriend. „Bent u christen?“, vroeg de predikant hem. „Mijn vader was remonstrants predikant“, antwoordde onze vriend, „ik noem mij christen, maar niet van het beste soort“. „Welkom“, zei de

dominé; „en u?“ — „Mijn vader was ook predikant“, zeiden wij; „wij heten ook christen, maar van nog minder soort“... „Dubbel welkom“, eindigde de dominé, „en een gezegende zondag!“

Even later zaten we samen in een kerkbank en keken naar het glas-inlood-raam met de barmhartige Samaritaan er op. De tafel stond gedekt met brood en wijn. Zeven ouderlingen namen er aan plaats. Na de gebruikelijke opening, zingen, gebed, collecte, zingen, lezing uit oud en nieuw testament en nieuw gebed, kregen we een korte maar treffende preek. Over de inzetting van het avondmaal door onze Heer. De tekst was uit Johannes 11: „Wat dunkt u, zou Hij wel op het feest komen?“ Hij sprak duidelijk en langzaam. Niet alleen voor de gasten, maar zeker ook voor degenen, die alleen bij het avondmaal in de kerk komen. Want die zijn er, niet weinigen. Ze leven aan de rand van onkerkelijkheid, zouden wij hier zeggen. Maar als de oproep tot het avondmaal bij hen in de bus komt, mishagen ze zichzelf en zoeken hun zaligheid buiten henzelf. Ze worden getrokken door het lichaam en bloed van onze Heiland.

Zoals onze Nederlandse vriend, die de woorden geboeid indronk. Voor ons waren het overbekende klanken, waarvan je de inhoud trachtte opnieuw te beseffen. Voor hem was het een nieuwe belevenis, die hij ternauwernood aankon.

—o—

Voordat brood en wijn werden uitgedeeld kwam het ontroerendste deel van de liturgie. Naar oud gebruik zong de gemeente zelf het Schriftgedeelte, dat de inzetting weergeeft. Zoals in de middeleeuwen in Frankrijk op de hoogtijdagen de gemeente zelf het Evangelie herbeleefde door het samen te spelen. Zo ontstonden de mysteriespelen; eigenlijk ministeriespelen, waaruit de passiespelen zijn overgebleven.

Deze gemeente zong naar oud gebruik de hymne „The Lords Supper“, des Heeren Avondmaal, lied 312 uit het Schotse kerkboek. Zoals dat boek vermeldt stamt dit gezang uit een bundel „Scottish Paraphrases“ van 1781. En een parafrase is, zoals u weet, geen letterlijke vertaling of letterlijke berijming, maar een verklarende omschrijving. Welnu. Dit lied, dat de instelling van het avondmaal vrij naar Mattheüs 26 omschrijft, heeft de volgende tekst:

1. Het was in die nacht, waarin de hete woede van zijn vijanden zou blijken, de nacht waarin Hij verraden werd, dat de Heiland der wereld het brood nam;
2. En nadat Hij dank en eer gegeven had aan Hem, die hemel en aarde regeert, brak Hij dat symbool van zijn lichaam en sprak tot zijn leerlingen:
3. Zo geef Ik mijn gebroken lichaam voor jullie, voor allen; neemt het, eet en leeft. En herhaalt dikwijls dit heilig gebruik, dat mijn wonderlijke liefde laat zien.

Vervolg van pagina 239

DE STRIJD TEGEN HET MARXISME

gemakkelijke redenering wel gevolgd kan worden.

De moeilijkheden liggen in het gegeven dat de termen „christendom“ en „marxisme“ niet voor ieder dezelfde inhoud hebben.

Ten overvloede merk ik op dat het mij in eerste instantie gaat om de vraag wat een christen met het marxisme aanmoet. Moet hij dit integraal verwerpen omdat Marx een atheïst was of is het mogelijk om in het christen-zijn een zekere affiniteit met de marxisten te hebben?

Maar wat is christendom? Is dat soms de leer die door de officiële kerk in Zuid-Amerika wordt verkondigd ter verdediging van grootgrondbezit en uitbuiting? Is het christendom een in de vrije wereld gelegaliseerde macht om de grote massa rustig te houden en slechts te waken voor de ergste uitwassen voor een produktiesysteem dat het behalen van winst een hoge morele waarde verschaft?

Of is het christendom een geloof dat weet heeft van Schepping, zondeval en verlossing

en uitzicht heeft op een nieuwe wereld? Het christelijk geloof ziet de doorwerking van de zonde in de structuren van de samenleving. Weliswaar erkent het geloof dat de wortel van al het kwaad zetelt in het hart waaruit de uitgangen van het leven zijn, maar tegelijkertijd spreekt de bijbel van de geldgierigheid als bron van het kwade. Het geloof van de christen moet uit zijn werken duidelijk worden. De norm voor het christelijk geloof is verbonden met de uitingen van de christenen die dit geloof belijden.

De kern van het christelijk geloof is dan ook te vinden in de dienst aan God en in de dienst aan de naaste. Een christelijk geloof zonder bewogenheid voor de noden van de mensheid is geen christelijk geloof.

Zo gezien is de fundamentele tegenstelling tussen christendom en marxisme gelegen in de onderkenning van de noden van de mensheid. De dialoog tussen christendom en marxisme heeft uiteraard wel te maken met de vraag in hoeverre bestaande eigendoms- en machtsverhoudingen moeten veranderen, maar in diepste wezen gaat het om de vraag naar de mens. Wat is de zin van het mens-zijn en wat dunkt U van de mens?

5. De marxisten zijn het er vrijwel over eens dat de theorie van de vervreemding in het

marxisme een centrale rol speelt. In de maatschappelijke ontwikkeling voortkomen uit het privaatbezit raakt de mens steeds meer van zich zelf vervreemd. De mens wordt geleefd. De mens is wat hij eet d.w.z. het denken van de mens wordt door de materiële onderbouw bepaald. En deze onderbouw is in het kapitalisme zodanig dat zowel de arbeider als de kapitalist steeds meer slaaf worden van de produktieverhoudingen. Er is dus een fundamentele nood van de mens die hierin is gelegen dat hij niet in vrijheid kan beslissen hoe hij zijn mens-zijn wil beleven. Daarbij komt dan nog de materiële nood dat de arbeiders door de bezittende klasse op allerlei manier worden uitgebuit. En niet alleen de arbeiders in de hoog ontwikkelde landen maar ook en vooral de goedkope arbeid uit de ontwikkelingslanden.

En op het punt van de noden van de mens graaft de christen dieper en schept hiermede de principiële tegenstelling. Men kan spreken met de marxist over de onvrijheid van de mens in een produktiesysteem dat op het behalen van winst is gericht. Men kan met de marxist verolgen zijn over de uitbuiting van grote groepen van de wereldbevolking.

Maar dit zijn weer gevolgen. Gevolgen van de afval. De mens keert zich voortdurend af van de wortel van zijn bestaan. In zijn streven

4. Dan hief Hij zijn handen met de beker op en opnieuw dankte en prees Hij God. Terwijl zijn hart vol liefde klopte vloede het heil van zijn lippen:
5. Zo schenk Ik mijn bloed uit, sprak Hij, om de ziel te reinigen die in de zonde ligt. Hiermee is het verbond verzegeld en de eeuwige genade van de hemel zichtbaar geworden.
6. Met liefde tot de mens is deze beker vol. Laten allen hun deel hebben van deze heilige drank. Laat die geschonken blijven worden door de eeuwen heen, in herinnering aan mijn sterfensuur.

—o—

De zes coupletten werden zacht en rustig, devoot eigenlijk, gezongen. Op een melodie van John Morison, uit de 18e eeuw. Lieflijk en wel doordacht. Meestal had de predikant de leiding van de zang; en dat op welluidende wijze; in veel landen zijn de predikanten opgeleid tot de kerkzang. De achtergrond was een hijgend harmonium, bespeeld door een lieve oude zuster. Als de domine een couplet zweeg, hoorden we een boerin uit de voorste bank, met een nasale maar zuivere sopraan, de leiding overnemen. Ja, dat is wat: een arme Schotse boerin te horen zingen, haar hart te horen zingen: toonvast, maatvast, nederig, zuiver en onpersoonlijk. Ze werkt, dat weten wij toevallig, zeven dagen per week op de boerderij, voedt haar dochters op tot keurige boerinetjes, melkt en voert, wast en ploegt — en kan met een fijnzinnig vibrato het hele kerkje aanvoeren.

Toen de ouderling langs kwam nam mijn buurman zijn deel en reikte mij de schaal aan. Even keek hij me aan. Toen aten wij tegelijk van hetzelfde brood, dronken van dezelfde wijn. Voelden ons leden van hetzelfde lichaam. Werden gesterkt in hetzelfde geloof.

Zo hebben wij eens, jaren geleden, een blanke en een zwarte officier van een Amerikaans oorlogsschip naast elkaar zien knielen in een kerkje aan de Middellandse Zee. Het was een verrukkelijk gezicht: elk contrast, het levensgrote rassenconflict van thuis, alles viel weg voor Gods aangezicht. Daar moesten we ineens aan denken. Want hier zaten en knielden twee vrienden: de een drie maal overgehaald gereformeerd, de ander drie maal verloren remonstrants; de een staande op de drie formuleren van enigheid, de ander verpletterd onder de Dordtse Leerregels. Calvinist naast Remonstrant.

Laat niemand nu zeggen, dat wij geen tafelgemeenschap hadden mogen hebben met degenen, die niet de Heere dienen op grond van de drie formuleren. Want ten eerste had niemand ons aangesteld om de heilichheid van 's Heeren tafel in bescherming te nemen. Ten tweede is het onze overtuiging, een oordeel der liefde mag u dat noemen: dat deze vriend, toegelaten door de verantwoordelijke personen, de tafel des Heeren allerminst ontheiligde. En ten derde hadden wij en had hij niets

anders te doen dan het Goddelijk gebod op te volgen: eet en drinkt tot Mijn gedachtenis.

—o—

Na afloop begon mijn goede vriend ontroerd een gesprekje. „Neem me toch niet kwalijk, dat ik vooraf zei misschien in slaap te zullen vallen!”

— Je dacht aan je medicijnen?

— Misschien ook. Maar ik was bang voor een dood ritueel, want mijn behoefte ging uit naar een echte geloofsversterking.

— En heb je die gevonden?

— Meer dan! Elk woord heb ik ingedronken, zowel uit de Schrift als uit de liturgie als uit de preek.

— Nu, dat vind ik kostelijk. Voor mij is het sacrament, gevierd in het buitenland, al een geweldige beleving: dat de Heere niet alleen voor Nederlanders laat preken, maar zijn woord in alle talen uitzendt. Maar nog kostelijker vind ik vandaag, dat wij, die ondanks onze goede verhouding elkaar nooit in de kerk zouden ontmoeten, hier als zonen van hetzelfde huis „samen wonen”, samen aan tafel zitten, tafelbroeders kunnen zijn.

— Verbeeld je... in Nederland! Nee, dat zou nooit gekund hebben. En waarom daar niet en hier wel?

— Dat zit in een van onze leerstukken, dat tegen jullie leer is gericht.

— Waarom hebben jullie dat leerstuk eigenlijk? Hoe heet het?

— Het heet „De Dordtse Leerregels oftewel de vijf artikelen tegen de Remonstranten”; het bestrijdt een aantal dwalingen, die je voorouders in de zeventiende eeuw meestorsten.

— En wat is het effect van die Leerregels geweest?

— Dat jullie meer remonstrants en wij meer gereformeerd zijn geworden; dat vrijwel geen van jullie de dwalingen of de weerleggingen kent en dat vrijwel geen van ons de weerleggingen of de dwalingen weet te noemen.

— Dat leerstuk is dus in feite een dood ritueel geworden?

— Zo zou je het kunnen noemen, ja; hoewel dat door anderen heftig zou worden tegengesproken.

— Maar ondanks dat leerstuk van jullie — waar ik echt niet mee in mijn maag zit — hebben we samen een fijne zondag, of niet?

—o—

Maanden later sprak ik deze vriend. Zijn gezondheid was nog steeds niet van het beste. Die zondag in Schotland, zei hij hartelijk, is een van mijn mooiste herinneringen. Dat jij er niet te goed voor was, met mij aan tafel te zitten. En ik, die gedacht had de zondag niet te zullen halen! Het was alleen uit dankbaarheid, omdat ik nog wat leven mocht, dat ik naar de kerk wilde gaan. Het werd een groot feest en de Heere is er ook gekomen, wat dacht je!

naar onafhankelijkheid van de Schepper aller dingen, gaat de mensheid de weg op van onvrijheid en uitbuiting.

En deze stellingname maakt enerzijds het gesprek met marxisten mogelijk, maar blokkeert anderzijds het streven naar een gemeenschappelijke oplossing van relevante maatschappelijke problemen.

Indien de christen met de marxist samen het pleit voert voor andere structuren in de samenleving, dan verwacht de christen daardoor nog niet de heilstaat op aarde. De marxist strijd ten behoeve van de mens zonder God. Maar deze strijd is verloren omdat in elke structuur de mens zijn afval met zich mede draagt.

De christen strijdt ten behoeve van de mens omdat de mens beeldrager is van God. En daarom zal de christen voorloper zijn in zijn kritiek op de bestaande verhoudingen in de economie, in de politiek en in de wetenschap. De kerk heeft een Woord voor de wereld; deze wereld is in grote geestelijke en materiële nood. Zal de kerk bereid zijn het Woord te prediken voor Oost en West, zelfs als dit Woord onze belangen ter discussie stelt. Is de kerk bereid om zich te verzetten tegen structuren die de mens ontmenselijken?

Dat is de uitdaging die er vanuit het marxisme nu tot ons komt.

H. LANGERAK — UTRECHT

Het gedeelde hart

De dichter H. Marsman is, dacht ik, het meest bekend door zijn gedicht Herinnering aan Holland, dat begint met de woorden:

Denkend aan Holland
zie ik brede rivieren
traag door oneindig
laagland gaan.
Rijen ondenkbaar
ijle populieren
als hoge pluimen
aan de einder staan.

Ook wordt de eerste zin uit zijn gedicht: De grijsaard en de jongeling, nog wel eens geciteerd:

Groots en meeslepend wil ik leven!
Hooft ge dat, Vader, Moeder, wereld,
knekkelhuys?

Maar het gedicht waarvan ik deze keer mijn impressie wil doorgeven, is minder bekend. Ik laat het U eerst lezen.

Twee vrienden.

De maan maakt de nacht tot een
sneeuw wit veld,
een man heeft een vriend van zijn
leven verteld:

er is door dit spreken een wonder
gebeurd:
hun harten zijn zozeer eender
gekleurd
dat de één als hij soms naar de
ander ziet
bij zichzelf zegt: maar ben ik
dat niet?

een vrouw; nog een vrouw; een
verterend gemis,
het is alsof alles ten einde is:

want één hart blijft thuis en één hart
gaat op reis
maar geen van twee vindt het Paradijs.

Wat een heerlijke avond. Fijn om een flink
eind te wandelen. De twee vrienden worden,

al pratend, onwillekeurig wat vertrouwelijk. En opeens, 't gaat eigenlijk vanzelf, vertelt de één meer dan hij ooit dacht te zullen doorgeven.

Misschien is hij door het maanlicht, dat de avond zo'n romantische sfeer geeft, wat weemoedig geworden. Misschien kwam het omdat de ander zo intens luisterde, echt luisterde, zoals alleen een vriend dat doet. Hoe dan ook, het is eruit voor hij zich goed realiseert wat hij doet.

Er is een vrouw in zijn leven geweest, een vrouw die zijn leven sterk heeft beïnvloed. Zij is weliswaar uit zijn leven verdwenen, maar vergeten kan hij haar niet. Zij heeft een leegte achtergelaten. Een leegte die nog altijd pijn doet.

Waarom is dat zo gelopen? Ja, waarom? Achteraf is daar heel veel over te zeggen, zoals over zoveel in het leven. Maar dat is nakaarten. Daar schiet je toch niets mee op.

Er is door dit vertrouwelijke spreken een wonder gebeurd. De luisterende vriend kijkt de verteller aan en vraagt zich af: Is dat echt zijn verhaal. Heeft hij dat heus zo beleefd en is dat zijn verdriet.

Het is alsof hij zijn eigen levensverhaal hoort: Een vrouw, nog een vrouw, een verterend gemis.

En terwijl hij het hoort heeft hij het gevoel dat er alleen maar verdriet op de wereld is. Immers hoe kun je gelukkig zijn als je hart is

gedeeld? Anders gezegd, als je in feite dubbelhartig bent?

Eén hart thuis — één hart op reis. Dan vind je nooit echt geluk. Nooit het Paradijs.

☆☆☆

Tot zover de, laat ik het maar noemen, oppervlakkige uitleg van het gedicht. Inderdaad, oppervlakkige, want de tien regels zelf zeggen veel en veel meer.

Om te beginnen: U moet beslist niet blijven staan bij dat zinnetje „een vrouw; nog een vrouw”; want daar hadden vele andere woorden kunnen staan.

Het gaat ten diepste om de gespletenheid van het menselijk hart. Om het grote verdriet dat het menselijk hart zo moeilijk slechts één heer kan dienen.

Dat het menselijk hart, dat een bepaald pad op wil — laat ik zeggen: het smalle — zo vaak getrokken wordt naar een andere weg — laat ik zeggen: de brede. En dat hij daarover niet gemakkelijk open spreekt.

Maar — en dat wordt in dit gedicht zo mooi uitgebeeld — als een mens zich door omstandigheden eens wat te veel blootgeeft, ontdekt hij dat hij niet de enige is die te worstelen heeft met z'n tot het kwade geneigde hart.

Als het goed is, is er dan ook de ontsteltenis: Hij ook al? En dan is er ook het gevoel „alsof alles ten einde is.” Dan komt ook de vreselijke gedachte op: Is er eigenlijk wel geluk op de wereld? Echt oprecht geluk?

Dat laat dit gedicht op schokkende wijze beleven.

Maar als ik nu niets meer zou zeggen, ging ik in feite niet verder dan wat de moderne psychologie noemt: het model. De ene mens is het model van de ander. Het gedicht van Marsman wordt door deze theoretici wel als voorbeeld aangehaald.

Maar ik zou iets verder willen gaan zonder met een preek te eindigen. Ik zou willen zeggen: Er is meer.

Natuurlijk is de ene mens het model van de andere. We zijn allemaal zondige mensen. Gevallen mensen.

Maar het is niet zo, dat als een mens deze ontdekking weer eens heel bijzonder heeft gedaan, „alles ten einde” is.

Er is voor het dwalende hart altijd een thuisreis mogelijk. En als die weg weer gevonden is, mag daar de vriend ook niet onkundig van blijven.

☆☆☆

Tenslotte nog even iets over de overrompelend knappe sfeer-tekening.

Als je de eerste regel leest zie je die twee mannen gaan en hoor je ze praten.

Je ziet de luisteraar met steeds groter aandacht naar de ander kijken en je voelt de verdrietige stemming uitlopen op een wanhopige.

Zo'n beeldend vermogen is slechts aan enkelen geschonken.

38-55

Er is in Nederland een categorie van honderdduizenden „werknemers” die tot nu toe geen enkele „last” hebben gehad van inflatie en prijsverhoging. Die integendeel nog steeds in inkomen zijn vooruitgegaan. Ze hadden namelijk tot nu toe niet alleen een „waardevast”, maar zelfs een „welzijnsvast” inkomen. Dat zijn alle mensen die direct of indirect een overheidsbetrekking hebben. En die van een c.a.o. profiteren. Daartegenover zijn er honderdduizenden die in inkomen steeds zijn achteruitgegaan: middenstanders, boeren, kleine rentenieren, mensen met een niet waardevast pensioen enz. enz.

De situatie is voorts zo, dat dat de mensen met een welvaarts- en welzijnsvast inkomen genieten sinds 1969 hun inkomen met 150% zagen omhoog gaan, terwijl de prijzen met 75% opliepen.

En nu is er grote ruzie! Want de werkgevers wilden dat de „mondiale arbeiders” een netto loonsverhoging van f 38,— per maand zouden ontvangen, terwijl de „mondiale” vakbonden f 55,— eisten. De regering is al weken aan het tobben geweest om de geweldige kloof van 17 gulden te overbruggen. Om kracht bij hun eisen te stellen hebben de bonden een — zuiver politieke! — staking uitgeroepen. Ik las in een krant dat dat gedaan werd om een kommunistisch stakingsoproep vóór te zijn, of om de leden van het kabinet die de vakbonden ter wille

wilden zijn een steuntje in de rug te geven.

En nu wil de regering f 41,— meer per maand geven.

Maar dat nemen de „vakbonden” niet. Ze gaan actie voeren. En een vakbondsman vergeleek die met wat de Israëli's op Entebbe hebben gedaan!

Dit geschiedt terwijl de economische basis van ons volksleven bedenkelijk aan 't verzwakken is. En terwijl een half miljard mensen op de wereld honger lijdt, in ieder geval ver onder het bestaansminimum leeft.

Dit geschiedt in het „rijke” Westen dat de mond vol heeft over de arme „derde” wereld.

Maar ja, we leven ook in een „beschaaft” land.

Gelukkig dat de christelijke vakbeweging aan dit gedoe niet meedoet.

C.V.

C. VEENHOF — KAMPEN

Persschouw

In memoriam E. Dik

Weer is een werker van „het eerste uur” van ons heengegaan. Br. E. Dik. Dient jaar heb ik met hem mogen samenwerken. Reeds vóór de vrijmaking was hij diaken in Amsterdam. En hij is het gebleven tot hij naar Bilthoven naar d'Amandelboom verhuisde. Hij was met de volle inzet van zijn persoon. Als raadsman in de Dienst van Sociale Zaken van Amsterdam kende hij de „nood der ellendigen” door en door. Van

meet af was hij lid van het Comité van de Diaconale Conferentie. En van het bestuur van de Geref. Kinderbescherming. En hij was een voortreffelijk lid van beide. Zijn vriend en mede-amtsdrager gedurende vele jaren W. J. Waaning schreef over hem het volgende warm gestelde „In memoriam”, dat ik hier graag overneem.

**Suldij wesen een diaken
En Gods segeningen smaken
Sijt getrou voor alle saken...**

**Godes loon hebt voor een baken.
Revis**

Het is wel snel gegaan met onze broeder Dik. Toen 's zondagsmorgens z'n plaats in de kerk leeg bleef, fluisterde m'n buurman-in-de-bank van 'n hartaanval, waarvoor hij die nacht overijld naar 't ziekenhuis moest en toen ik woensdag daarna hem even wilde gedagzeggen, hoefde dat al niet meer. Mijn vriend was die nacht overleden.

Daar word je wel even stil van. Een aandoening met zo snelle afloop. Dat had je je niet ingedacht. Hij was 'n figuur apart. We zullen hem missen. We kenden elkaar al zo lange tijd. Stond zijn naam niet in ons receptiealbum bij ons trouwen nu al bijna 45 jaar geleden? De jaren van kerkelijk samen optrekken hebben ons dicht bij elkaar gebracht en tot 't laatste toe ook bij elkaar gehouden! Al woonde Dik vlak bij 't bejaardenhuis in Bilthoven, toch was hij er de man niet naar om daar op z'n einde te zitten wachten. Hij werd ouder, zoals wij allemaal, maar hij behield z'n ambities en z'n bezigheden, waarmee hij 't op zijn manier nog druk had. Z'n veelomvattende belangstelling en z'n grote nauwkeurigheid vergden tijd. Bij verjaardagen of andere feestelijkheden in de Gemeente stuurde hij — vooral ook aan de jongeren — 'n felicitatiekaart. Ook had hij nog voortdurend contact met oud-collega's van de „Dienst” in Amsterdam. Maar ook

hun getal werd steeds kleiner. Groninger van geboorte, was Amsterdam z'n tweede vaderstad. Kruiste 'n noordeling z'n pad, dan kon Dik Martinitorentalig uit de hoek komen. Kwam er een Amsterdammer in z'n vaarwater dan wist hij op verbluffende wijze allerlei bijzonderheden van die en die familie op te halen. En 't klopte óók nog! Deze Groningse Amsterdammer (of omgekeerd) leefde in twee werelden. Uiterlijk misschien 't meest stadsmens, vond hij 't heerlijk dicht bij de bossen te wonen. Hij sloot al gauw vriendschap met de jachtopziener en dan trok hij mee 't bos in als er gejaagd werd. Ook kon je hem, als onbezoldigd koddebeier vermomd, met rubberlaarzen en 'n jachthoedje fietsend in 't bos tegenkomen. Dan voelde Dik zich in z'n element. Dat had hij nog overgehouden uit z'n tijd toen hij bij de afdeling Opsporing van de Dienst in Amsterdam werkte. Bovenal was broeder Dik diaken en de dichtregels van Revis, als hij ze al gekend heeft, waren zonder meer op hem van toepassing. Zo heb ik veel met hem mogen samenwerken in Amsterdam. Pogingen om hem op 'n groslijst voor ouderling te krijgen, stuitte altijd op verzet, zowel bij betroukkene, als bij de kring van diakenen. Hij was in diaconale zaken als geen ander thuis en men wilde hem ook als vraagbaak niet missen. Toen hij, nu ongeveer 10 jaar geleden, naar Bilthoven vertrok, schreef ik in de Amsterdamse Kerkbode, dat deze broeder gezien z'n nooit aflatende diaconale ijver in z'n nieuwe woonplaats wel spoedig tot soortgelijk ambt zou worden geroepen. Wij in Amsterdam moesten hem wel laten gaan. Welke Gemeente zou niet onmiddellijk op deze „rot in 't vak” beslag leggen? Dat is van mij 'n vergissing geweest. Maar ook zonder in 't „heerlijk ambt” te zijn bevestigd, heeft hij z'n gaven op dit terrein niet onder zich gehouden. Dik heeft als 'n trouwe dienstknecht van zijn Heer in de Gemeente van Bilthoven en ook op landelijk niveau, o.a. in de Gereformeerde Kinderbescherming,

z'n talenten mogen ontplooiën. Wie hulp of advies nodig had — en dat waren er juist in de ouderengemeenschap waarin hij leefde zeer, zeer velen — wist broeder Dik wel te vinden. Een telefoontje, een verzoekje, en Engel stond voor je klaar. Er zijn mensen voor wie wettelijke regels of ambtelijke voorschriften maar ingewikkelde zaken zijn. Zulke mensen hebben 'n vraagbaak nodig. Dik was zo'n vraagbaak, alzijdig en geduldig. Hij putte z'n wetenschap allereerst uit z'n jarenlange praktijk als Sociaal Raadsman bij de Gemeente Amsterdam, maar ook uit goed bijgehouden kaartsysteempjes, kerkelijke handboekjes, kranteknip-sels. Op dat gebied bleef hij bij. Daarbij had hij 'n geweldig geheugen voor data en adressen. Hij hielp zo graag!

Broeder Dik, deze punctuele systematische, kunnen we in geval van nood niet meer raadplegen. We zullen 't zelf moeten uitzoeken. De beloften voor 'n goede en getrouwe dienstknecht, die in de vreugde zijns Heren mag ingaan, zijn ook niet in 'n systeem te vangen. De genade bij 't sterven gaat daar ver bovenuit. Dat wist Engel goed.

Ja, zo was Engel Dik.

Kort na elkaar zijn de drie meest vooraanstaande werkers in 'de dienst der barmhartigheid' opgenomen in heerlijkheid: Veenkamp, Krol en nu Dik.

En 't schiet me op eens te binnen: alle drie werden ze vanwege hun liefdevolle arbeid voor de mens-in-nood door de Koningin gedecoreerd. Alle drie werden ook door de Kerk tot tweemaal toe uit ambt en gemeenschap gestoten!

Maar nu hebben alle drie „de kroon der rechtvaardigheid” ontvangen, die de Here geeft aan hen die de goede strijd gestreden, de loop geëindigd en het geloof hebben behouden.

☆☆☆

Politieke Prediking

Er wordt in Nederlandse Kerken — en dus ook in T.V.- en Radio-uitzendingen — heel veel „politieke prediking” gebracht. Er zou 'n lange rij frappante voorbeelden daarvan gegeven kunnen worden. In het „Centraal Weekblad” gaf Prof. Runia een extreem specimen daarvan: „Samen op weg of... samen de mist in”.

Kortgeleden circuleerde in de pers het bericht dat ds D. Groeneboer, hervormd predikant in Haarlem-O., een brief geschreven had aan de synodes van de Gereformeerde Kerken en de Nederlandse Hervormde Kerk. Enige tijd later stond in Trouw het bericht dat de centrale hervormde kerkeraad van Haarlem adhesie betuigde had aan de brief van ds Groeneboer.

Wat er in stond

In zijn brief schreef ds Groeneboer o.a.:

„In Haarlem-Oost worden alle diensten van de Gereformeerde Kerk en van de Hervormde Gemeente gemeenschappelijk gevierd. Als één der voorgangers van deze christelijke gemeente meen ik u te mogen en moeten zeggen, dat uw agenda mij zeer verontrust: alle kans dat weer een kerk-gebonden doch politiek-afzijdig evangelie wordt hooggehouden. Als ik wel ben ingelicht, bent u van plan wel belijdenis en kerkorde ter sprake te brengen, maar niet te huilen van politiek-evangelische woede. Weer de kans dat wel 'Here, Here' wordt ge-

roepen, maar dat wij niet geholpen worden om de wil van God te doen'. In welke lijn hij bij die woorden 'politiek-evangelische woede' denkt blijkt uit het vervolg:

„Ik heb met de gemeente — Gereformerd/Hervormd — eerbiedig Ulrike Meinhof herdacht, maar u zweeg pijnlijk over haar en ik vond geen stembekrachtiging van u. ... Ik heb in de naam van God verkondigd dat Hij er gekleurd op staat in Rhodesië en in Zuid-Afrika; dat Hij communist is in Italië; dat Hij katholiek is in Ierland; dat Hij Allah wil heten in Libanon, maar ik kreeg geen rugsteun door ondubbelzinnige uitspraken van uwentwege.”

Verder komen (natuurlijk) nog ter sprake: de levering van kernreactoren aan Zuid-Afrika; de 'beroepsverboden' in Duitsland; soortgelijke verschijnselen aan de V.U.; de fabriek voor atoomafval, die de Duitsers vlak bij onze grenzen willen bouwen in het Hümmlinggebied.

Aan het slot van de brief schrijft hij: „Hoe u uw tijd zult verdoen, als u rustig voortgaat met bedisselingen over geloof en leven der gemeenten. Uw belijdenis kan ik bij voorbaat niet luchten en uw kerkorde zal ik van meet af niet lusten”. Tenslotte geef ik nog enkele aanhalingen uit de geref.-herv. kerkelijke herdenking van Ulrike Meinhof:

„Je bent — hoe dan ook — gehangen in de buurt van Jezus. Op gehoorafstand. En wat het dan ook moge betekenen, misschien heb je gehoord: 'Heden met mij in het paradijs?’

Al hebben we wat moeite met het oor, en al willen we je niet perse annexeren als één van ons, we willen proberen bij jou te horen, zoals we zijn van Jezus.”

Kort commentaar

Toen deze documenten op mijn tafel belanden heb ik ze met grote verbazing en met toenemende ontsteltenis gelezen.

M'n eerste reactie was: wat een grenzeloze zekerheid en arrogantie!

Ds Groeneboer weet blijkbaar precies wat God vandaag van ons vraagt. Er is geen spoor van twijfel. „In de naam van God” heeft hij verkondigd....

M'n tweede reactie: wat een angstwekkende eenzijdigheid! God staat blijkbaar alleen maar — maar dan ook helemaal! — aan de kant van een bepaalde politieke visie en van de mensen die deze visie propagieren. M'n derde reactie: wat een verbaazingwekkende naïviteit! Ulrike Meinhof wordt zo maar even tot een bijna 'heilige' verklaard. Ze hangt 'op gehoorafstand' van Jezus. Het is blijkbaar al voldoende dat je een revolutionair terrorist bent om het Koninkrijk Gods binnen te mogen gaan.

Waar haalt ds Groeneboer dit 'evangelie' vandaan? Wie geeft hem de opdracht om 'in naam van God' deze boodschap te brengen? Hij kan ze onmogelijk van Jezus zelf hebben, want Jezus, die we alleen uit de evangeliën kennen, spreekt heel anders. Het Koninkrijk dat Jezus predikte is heel wat anders dan wat ds Groeneboer vanaf de kansel in Haarlem verkondigt. Ik vraag me af, of hij wel ooit het woord van Jezus tot Pilatus heeft gelezen: „Mijn Koninkrijk is niet van deze wereld; in dien mijn Koninkrijk van deze wereld geweest was, zouden mijn dienaars gestreden hebben, opdat ik

niet aan de Joden zou worden overgeleverd; nu echter is mijn Koninkrijk niet van deze wereld” (Joh. 18:36).

Blijkbaar doet ds Groeneboer dit alles in Haarlem-Oost in het kader van 'samen op weg'. Blijkbaar moet het volgens hem zo en wordt dit in Haarlem-Oost aanvaard door Hervormden en Gereformeerden. Hoe dat kan is mij een raadsel. Dit mag dan 'samen-op-weg' heten, maar vraag niet waarheen het gaat! Het is m.i. 'samen-de-mist-in', waarbij de zon van het evangelie dat Jezus en zijn apostelen verkondigd hebben verdwijnt achter de dampen van een nieuw politiek wetticisme, dat Jezus en zijn Koninkrijk, zonder zelfs met de ogen te knippen, annexeert.

Deze en soortgelijke prediking heeft tot achtergrond een of andere neo-marxistische filosofie. Of de predikers zich daarvan bewust zijn of niet.

Het is daarom meer dan ooit nodig dat allen die in de christelijke wereld leiding hebben te geven zich daarvan grondig op de hoogte stellen.

☆☆☆

Geest uit de afgrond

Er werd onlangs in het meer dan honderdduizend abonnees hebbende, door veel „progressieve” christenen gelezen wordende, opiniërend weekblad „Vrij Nederland” een cartoon afgedrukt zo intens vulgair, weersprekend, schofte-ri- en — wat erger is — godslasterlijk, dat daar geen woorden voor zijn.

Prof. Runia schreef er over dat hij de prent voor geen geld ter wereld zou willen laten afdrucken. Zelfs een beschrijving is nauwelijks mogelijk. Hij wil er toch wel iets van zeggen. En dat is dit:

Ik citeer Michel van der Plas uit El-sevier's Magazine. „De prent stelt het interieur voor van een kloosterkapel. Rechts, dominerend in het beeld, schrijdt een non, die meer dan duidelijk hoogzwanger is. Links op de achtergrond staat een groot kruisbeeld, met een crucifix zodanig uitgebeeld, dat niet eens meer gesuggereerd wordt hoe de kloosterzuster tot haar huidige staat van verwachting gekomen is”. Er staat verder niets bij. Geen woord ter verklaring. Alleen maar de tekening.

Terecht schrijft Van der Plas: Eerst ben je met domheid geslagen. Dan ga je je afvragen: zou er toch niet een diepere mening achter zitten? Maar die wordt nergens zichtbaar. Er is dan ook maar één conclusie mogelijk: de tekenaar heeft welbewust willen beledigen. Want natuurlijk weet hij wel wie Christus voor de christenen is. Natuurlijk weet hij wel, dat Hij voor hen de door God gezonden verlosser is. Toch maakte hij deze tekening. En de redactie publiceert deze tekening. De verantwoordelijkheid ligt dan ook duidelijk bij de hele redactie van Vrij Nederland.

Dit is zelfs geen ordinaire scheldpartij meer. Het gebeurt in het leven nog wel eens dat mensen, als ze geen argumenten meer hebben, gaan schelden. Maar dit gaat oneindig veel dieper. Dit is pure haat tegen het christendom, die zich uit in een onvervalste godlastering. Want niet alleen bedoelt deze prent christenen te beledigen, maar ze keert zich tegen Jezus Christus zelf. Het is de Christus aan het kruis (!) die hier op grenzeloze wijze bespot wordt. Onwillekeurig moet ik hier denken aan de woorden uit de brief aan de Hebreërs, waar gesproken wordt van

hen die niet meer tot bekering te brengen zijn, „omdat ze wat hun betreft de Zoon van God opnieuw kruisigen en tot een bespottening maken” (6: 6).

Deze prent wordt door de redactie van Vrij Nederland zonder enig commentaar gepubliceerd. Daarmee wordt ze tegelijk tot een symptoom. We weten nu wat we uit een bepaalde hoek van de Nederlandse pers te verwachten hebben. Er is geen camouflage meer. De messen worden getrokken. Als me ooit duidelijk is geworden is dat het zgn. „christelijke westen” voorgoed tot het verleden behoort, dan is het wel na het zien van deze cartoon.

We moeten ons als christenen er maar voor klaar maken, dat we een tijd tegemoet gaan waarin de tegenstellingen onverhuld zichtbaar worden. Vandaag is het in verband met de abortus. Morgen kan het de euthanasie zijn. Overmorgen het christelijk onderwijs, enz. enz. De tijd van het „christelijke westen” is voorgoed voorbij.

De laatste weken heb ik nogal eens geschreven over de apokalyptiek. Ik heb o.a. gezegd, dat je dit soort literatuur niet moet lezen, alsof het een letterlijke profetie is van wat er gebeuren zal. Het geeft flitsen, die de werkelijkheid telkens weer van een andere kant belichten. Met andere woorden, ook al is de apokalyptiek niet letterlijk te nemen, ze geeft wel degelijk een belichting van de werkelijkheid. In dit kader is zo'n cartoon een apokalyptisch teken. De geest uit de afgrond legt even zijn vermomming af en komt zonder enige camouflage naar voren. Hij spaart niets en niemand. Maar zijn grote vijand is en blijft Jezus Christus. Opnieuw hangt hij Hem aan het kruis! Opnieuw maakt hij Hem tot een bespottening.

Heus, het gaat niet in de eerste plaats tegen ons christenen. Het gaat tegen onze Heer. Maar wie deze Heer liefheeft wordt daarmee zelf ook tot in het diepst van zijn wezen getroffen. Michel van der Plas eindigt zijn artikel dan ook zo: „Met deze tekenen is een steen door mijn ruit gegooid. En hij heeft me nog geraakt ook”. Inderdaad!

Wat „Vrij Nederland” presteerde herinnert sterk aan de vunze Nazi-krant „Der Stürmer” van Julius Streicher, waarop op een soortgelijk niveau de Joden werden mishandeld.

Maar... Jezus was ook een Jood!

Van de Zending

De maaltijd van onze Heer

(Soemba-Borneo 95)

Ook op Soemba schikken broeders en zusters zich rond een tafel en samen vieren ze het heilig avondmaal. „Doe dit tot Mijn gedachtenis — totdat Ik kon”. Hebt U er wel eens over nagedacht hoe ze dat vieren?

Wel, heel eenvoudig. Brood (al is dat van een wat andere samenstelling dan wij gewend zijn) en wijn. Die laatste is te koop, een slechte kwaliteit en een hoge prijs en vër van de havenplaats Waigapu is die wijn niet beschikbaar. Mevrouw Goossens maakt ze nu zelf van moerbeien, vruchten uit de eigen tuin. Het geperste vocht laat ze even gisten en ieder kan bij haar terecht. En op de avondmaalstafel treft U borden, aardewerk zoals bij ons thuis, drink-

glazen en een kan van aardewerk of glas. Soms is dit er niet eens en staat de fles wijn er. Het sacrament is er niet minder om. Het werk van de Geest zeker niet.

Maar zegt de Soembanees: de Here Jezus was toch gast bij een van zijn rijke vrienden, toen Hij die maaltijd instelde? Die vriend heeft zeker zijn beste tafelgerei beschikbaar gesteld. De Israëliet had daar oog voor. Ja de HERE zelf had de betekenis van sieraden, van schoonheid, doen zien in taberlakel en tempel. Wat waren daar fraaie borden en bekers! Van goud en zilver.

De Soembanees heeft eveneens oog voor sieraden en fraaie kleding. Voor vormen, al zijn ze anders dan in het Westen. En het is duidelijk, dat in het midden van de gemeenten herhaaldelijk de vraag opkwam: kunnen wij bij de avondmaalsviering niet iets moois gebruiken? In Nederland is er toch ook in elke gemeente zoiets?

Nu is er op Soemba zelf niets te koop en men komt niet van het eiland af. Het is er dus in de loop van de jaren bij gebleven, bij dat heel eenvoudige. Wellicht dat er in Roomse gemeenten iets fraaiers is getoond.

Toen de familie Goossens verleden jaar met verlof ging, was één van de vragen: tuan, kijkt u nu eens naar een avondmaalsservies? Ds Goossens heeft dat gedaan en vóór hij weg ging vroeg hij machtiging aan dat verzoek te voldoen. Het bleek mogelijk te zijn een kan, enkele bekers en enkele borden van een soort edelmetaal te kopen voor f 85,— per stel. En omdat er 13 gemeenten zijn, was daarvoor ruim f 1100,— nodig. Je kunt namelijk geen onderscheid maken en moet dan alle gemeenten op eenzelfde manier behandelen. En gezien de afstanden tussen de gemeenten is het ook niet mogelijk onderling te lenen.

Wij hebben graag in de aankoop bewilligd. En bij het overleg daarover bracht één onzer naar voren: zouden we die 13 stellen kunnen aanbieden namens de gemeenten in Nederland? Dat vond direct weerklank, het zou een duidelijk teken zijn van onze verbondenheid, een sprekend teken. Juist ook door het „één brood is het, zo zijn wij velen één lichaam”. Zij dáár, wij hier verbonden in de éne Heer.

Maar overleg om dit namens alle gemeenten te doen, was niet mogelijk. Dus besloten we zelf, vrijpostig, maar wetende dat dit besluit duidelijk door allen aanvaard zou worden. Daarvan legde de onlangs gepubliceerde brief van het convent van kerken duidelijk getuigenis af.

Elke gemeente kan dit voor zichzelf wáár maken. Het gironummer van de penningmeesteresse

van de zendingscommissie van de Geref. Kerk te 's-Gravenhage zal het graag registreren. Noteert U dit nummer: 1768194 en laat de vakantieperiode geen verandering zijn om spontaan opgekomen reacties uit te voeren.

En denkt U, als U een volgende maal rondom de tafel des Heren bent gezeten, eens bijzonder aan de gemeenschap met broeders en zusters over de gehele wereld, ook met die op Soemba!

Kerknieuws

Kort verslag van de voortgezette classis Enschede op 10 juni 1976 in de Zuiderkerk te Zwolle. De praeses, ds Z. G. van Oene opent de vergadering. Hij leest Ps. 25 en gaat voor in gebed. Hij heet de brs. welkom, in het bijzonder ds D. K. Smit en ook ds J. Schelhaas, die uit de Syn. Geref. Kerken tot ons overgekomen is, inmiddels door de kerk van Zwolle is beroepen en die nu op de classis is voor een christelijk gesprek, teneinde toegelaten te worden als dienaar des Woords in onze kerken.

Voorts worden ook welkom geheten, ds K. H. de Groot en ds H. Stolk, examinatoren van de classis Kampen, die hier zijn uitgenodigd als deputaten.

Door sommige afgevaardigden en ook door de afgevaardigden van de classis Kampen worden enkele vragen gesteld over de kerkrechtelijke gang van zaken.

De kerk van Zwolle en ds Schelhaas geven een uiteenzetting van de ontwikkelingen, die tot deze figuur hebben geleid.

De classis schort het oordeel over die gang van zaken even op en opent het christelijk gesprek met ds Schelhaas. Centraal hierbij staan het Schriftgezag, Gods Voorzienigheid en Verzoening door Christus. Ook wordt gesproken over actuele ethische problemstellingen en de waarde van het kerkverband.

De classis is blij met de verantwoording van ds Schelhaas en besluit hem toe te laten als predikant van onze kerken en het beroep van de kerk van Zwolle te approberen. De vergadering zingt ds Schelhaas staande toe Ps. 134: 3 (o.b.).

Over de kerkrechtelijke gang van zaken besluit de classis een schrijven te richten aan de kerken in de regio Den Haag.

Nadat ds Scheltens is voorgegaan in dankgebed, sluit de praeses de vergadering.

Voor de classis, D. K. Smit

Gereformeerd Landelijk Jeugdcomité

Aan het begin van het nieuwe jeugdverenigingsjaar organiseert

het G.L.J.C. weer bijbelstudie-weekends. De vraag die centraal zal staan op deze studiebijeenkomsten luidt: hoe pakken we de bestudering van een bepaald thema aan. We zullen proberen deze vraag te behandelen naar aanleiding van het thema: „vrijheid”. Tijd en plaats: 27 tot 29 augustus in Schoonloo (Drente), 3 tot 5 september in Vierhouten (Veluwe) en 10 tot 12 september in 's-Gravenhage (Zuid-Holland).

We nodigen alle jeugdverenigingen van onze kerken uit om een paar meisjes en/of jongens deel te laten nemen aan een van de drie bijeenkomsten. Opgave bij Guido Snee, Jacob van Lennepkade 25, Amsterdam, tel. 020-189963. Geef, als dat mogelijk is, niet alleen het weekend waaraan je het liefst mee wilt doen, maar ook een tweede keus op.

De berichten die in het juninum-mer van Verkenning staan over plaats en tijd zijn onjuist.

Naar aanleiding van de studie-weekends in 1975 verschijnt deze zomer bij het G.L.J.C. een brochure met artikelen over leiding geven en methode van bijbelstudie, voorbeelden van bijbelstudie over Amos en een lijst studiemateriaal voor verenigingen.

Deze brochure (van ongeveer 30 pagina's) kost, de verzending meegerekend, f 3,— per exemplaar en kan besteld worden door dit bedrag te storten op rekeningnummer 598920005 bij de A.B.N. in Genemuiden, t.n.v. het G.L.J.C. (postgironummer van de A.B.N.: 825234).

Geref. Land. Jeugdcomité

De Vijverberg — Naam Gereformeerde Sociale Akademie, Ede — Dezer dagen heeft de Gereformeerde Sociale Akademie te Ede haar naam gekregen. In de naamgeving is gezocht naar een relatie met Groen van Prinsterer. Het is dit jaar honderd jaar geleden dat hij stierf. In dit jaar verkreeg de Akademie subsidiëring. Meer echter dan het gedenkjaar van Groens sterfdag verdienen Groen en diens levenswerk zelf aandacht. Zijn hoofdwerk „Ongeloof en Revolutie” is ook vandaag uiterst actueel en juist een instituut als de Gereformeerde Sociale Akademie, dat zich bezig houdt met de vragen in de maatschappij, heeft telkens weer oriëntering op figuren als Groen van Prinsterer, die met profetische scherpte hun tijd en de komende tijden doorschouwen, nodig.

Gekozen is na rijp beraad voor de naam „De Vijverberg”. Het huis van Groen stond namelijk in Den Haag aan de zogeheten Korte Vijverberg. Het echtpaar Groen van Prinsterer bezocht van daaruit herhaaldelijk de arbeidersbuurten in Den Haag om de mensen op te zoeken in hun moeilijke omstandigheden.

En het verhaal gaat, dat onder de arbeiders gezegd werd dat, als er ooit een revolutie in Den Haag zou uitbreken, er één huis was dat zou blijven staan: het huis aan de Korte Vijverberg. Mevrouw Groen van Prinsterer en haar man lieten zien dat het woord zonder de daad niet kan.

Het bestuur van de Akademie heeft met de gekozen naam de herinnering aan Groen willen levend houden zonder in een naam te vervallen die al veelvuldig voorkomt. In een embleem voor de Akademie zal de verbinding met Groen van Prinsterer ook tot uitdrukking worden gebracht.

Huizen/Dordrecht, juni 1976

Ir. J. v. d. Graaf, voorzitter
W. Huizer, alg. secretaris

Heden nam God tot Zich mijn lieve man onze vader en opa

HENK ROOK

oud 71 jaar.

Namens allen,
M. Rook-Klooster

Kampen, 14 juli 1976
Wilhelminalaan 5

De begrafenis heeft plaatsgevonden zaterdag 17 juli j.l. op de Nieuwe Alg. Begraafplaats aan de Bovenbroeksweg te Kampen.

In plaats van kaartjes

Op 19 juli 1976 geboren ons derde kind, ons broertje.

Lukas 1 : 60 b

M. v. Veelen
P. v. Veelen-Spoelstra
Carien
Anda

Scalmeyerpad 2
Soest

LANGERAK-NIEUWPOORT

Het bestuur van de School met de Bijbel te Langerak (Z.H.) vraagt voor haar zesklassige basisschool:

een onderwijzeres

voor klas 1 (speelleerklas)

een onderwijzer

voor klas 3 of 4.

Langerak ligt in de mooie Alblas-serwaard. Er zijn gunstige verbin-dingen met Utrecht en Rotterdam. Woonruimte geen probleem.

Sollicitaties aan de secr. de heer A. T. Zwijnenburg, Lekdijk 52, Langerak (Z.H.).

Inlichtingen bij H. de Wind, h.d.s., Nassaustraat 9, Langerak (Z.H.), telefoon 01843-546.

Redactieleden

Drs H. de Jong
Mr. dr J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds E. R. Postma
Ds H. Smit
Dr H. E. S. Woldring

Adres van de Redactie

K. Muller
H. Pootlaan 242,
Alkmaar
Telefoon 072-16767

Advertenties en druk

Drukkerij
„Steenbergen”,
Nooitgedacht 3, Zeist
Tel. 0 3404 - 12452

Abonnementsprijs:

f 30,— per jaar of
f 16,— per half jaar.
Buitenland f 40,— p.j.
of f 57,50 p. luchtpost
Giro 40 49 45

Geref. Persvereniging „Opbouw”

Abonnementenadministratie
Merelshoven 273
Capelle aan den IJssel
Tel. 010 - 50.41.78

Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen: uiterlijk tot 15 november.